

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การเสื่อมสภาพของพื้นที่เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการสูญเสียที่อยู่อาศัย และพื้นที่หากินของสัตว์นานาชนิด รวมไปถึงพืชที่ขึ้นในพื้นที่นั้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นการทิ้งน้ำเสีย การทำคูสัตว์ สนามบิน การกลายเป็นเมือง การรุกรานพื้นที่ ปัญหาน้ำเน่าเสีย การขยายท่าแมลงในการเกษตร การใช้พื้นที่พักผ่อนและท่องเที่ยวตามฤดูกาล และกิจกรรมการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร (Sari et al., 2018) ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ และอาจมีผลกับนกที่อพยพเข้ามาในพื้นที่ในช่วงฤดูกาลอพยพ ทั้งนี้ พบว่าในช่วงฤดูอพยพของทุกปี ประเทศไทยจะมีนกอพยพจำนวนมากที่บินย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยและหากินตามแหล่งอาหารต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละแหล่งอาหารก็จะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เช่น หาดเลนริมชายฝั่ง แหล่งน้ำจืด ทุ่งนา ทุ่งหญ้า และสวนสาธารณะ ทำให้เกิดความหลากหลายของนกในพื้นที่นั้น ๆ หากปัจจัยเสี่ยงที่กล่าวมาข้างต้นเกิดขึ้นในระดับที่รุนแรง นอกจากจะส่งผลกระทบต่อประชากรในพื้นที่แล้ว ยังส่งผลกระทบต่อนกอพยพอีกด้วย ทั้งนี้อาจส่งผลกระทบต่อความหลากหลายของนกในระดับโลก

ถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตในปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เพื่อการใช้ประโยชน์ที่ดินต่าง ๆ ซึ่งเป็นหนึ่งในภัยคุกคามที่รวดเร็วที่สุดต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ไม่ว่าจะเป็น การขยายตัวของเมือง หรือการทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม ปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อตรงต่อการการอยู่รอดและอัตราการเพิ่มของประชากรของสิ่งมีชีวิต นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อภัยคุกคามต่าง ๆ อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) และชนิดพันธุ์ต่างถิ่นรุกราน (invasive alien species) ในระบบนิเวศ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจเปลี่ยนพลวัตปฏิสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิต และอาจนำไปสู่การสูญเสียบริการทางนิเวศต่าง ๆ อีกทั้งยังทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดน้อยลงอย่างรวดเร็ว และกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและโครงสร้างทางสังคมของสิ่งมีชีวิตและในปัจจุบัน พื้นที่เมือง (urban areas) ได้มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของเมือง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความหลากหลายและจำนวนประชากรของนกและสัตว์ป่าในพื้นที่นั้น ๆ ลดลง เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ปริมาณอาหารที่ลดลง พื้นที่อยู่อาศัยหรือพื้นที่ทำรังวางไข่ถูกคุกคาม เป็นต้น ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาจำนวนชนิด สถานะการอนุรักษ์ การแพร่กระจาย ความชุกชุมสัมพันธ์ ดัชนีความหลากหลาย และดัชนีความสม่ำเสมอ ตลอดจนศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชนิดนกที่มีการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ในการดำรงชีวิตกับบริเวณพื้นที่เมืองของอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ทำให้

ทราบถึงคุณภาพและการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ รวมไปถึงการเข้ามาใช้ประโยชน์ของมนุษย์ในพื้นที่อยู่อาศัยหรือพื้นที่ทำรังของนก ซึ่งผลที่ได้อาจเป็นข้อมูลที่สามารถสนับสนุนแผนการจัดการพื้นที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่หากิน พื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่ทำรังวางไข่ของนกและสัตว์ป่าอื่น ๆ รวมไปถึงแนวทางการจัดการการอยู่ร่วมกันของสัตว์ป่ากับมนุษย์ได้ในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาจำนวนชนิด สถานะการอนุรักษ์ การแพร่กระจาย ความชุกชุมสัมพันธ์ ดัชนีความหลากหลาย และดัชนีความสม่ำเสมอของนกที่พบในเขตพื้นที่เมืองของอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี

1.2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชนิดนกที่มีการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ในการดำรงชีวิตกับบริเวณพื้นที่เมืองของอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี

1.2.3 เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างนกกับมนุษย์ในพื้นที่ที่มนุษย์เข้ามาใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่เมืองของอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี

1.3. ขอบเขตงานวิจัย

ศึกษาจำนวนชนิด สถานะการอนุรักษ์ การแพร่กระจาย ความชุกชุมสัมพันธ์ ดัชนีความหลากหลาย และดัชนีความสม่ำเสมอ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างชนิดนกที่มีการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ในการดำรงชีวิตกับบริเวณพื้นที่เมืองของอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี โดยทำการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระยะเวลา 1 ปี ในช่วงเดือนตุลาคม 2563 – เดือนกันยายน 2564